

Pieter Bootsma, "We zitten in het spoor van de beleving en zijn daarmee voluit kind van deze tijd"

In: Kerk in stad. Informatie- en opinieblad van de Protestantse gemeente Groningen, 8 juni 2012

Voor mij een kleine cultuurschok, die huwelijksdienst in een vrijgemaakt-gereformeerde kerk ergens in Groningerland. Ik had me ingesteld op het beluisteren van een doorwrochte, rationele preek en op het meezingen van enkele mooie psalmen maar niets van dat al. De prediking was zonder enig leerstellig vernuft en de samenzang van opwekkingsliederen werd begeleid door een luidruchtig bandje dat bij mij eerder buikpijn dan stichting voortbracht. Al met al maakte het me nieuwsgierig. Wat is er toch aan de hand met de vrijgemaakten, zo vroeg ik me af. Ds Cor van der Leest die ik toevallig tegen het lijf liep bleek gaarne bereid iets te vertellen over de recente Werdegang van de vrijgemaakt-gereformeerde kerken in ons land.

Ds van der Leest is sinds kort emeritus- predikant van Groningen-Oost. Hij ging de laatste jaren voor in de fraaie Oosterkerk, een gereformeerde kathedraal uit de jaren twintig in de stijl van de Amsterdamse school. "Eindelijk werden mijn esthetische gevoelens aangesproken", zegt van der Leest die het in onze stad had moeten doen met een tweetal weinig aansprekende kerkgebouwen uit de jaren zestig tot vrijgemaakt Groningen-Oost in de de Oosterkerk terecht kwam. Hij stamt uit een Gronings onderwijzersgezin dat op diverse plaatsen in ons land heeft gewoond. Na de middelbare school koos hij voor de studie kunstgeschiedenis aan de universiteit van Leiden maar zijn interesse in de levensbeschouwelijke achtergronden van de kunst bracht hem er toe na een jaar over te stappen naar de studie theologie aan de hogeschool te Kampen, gelegen aan de Broederweg. Na vier jaar colleges te hebben gevolgd werden de studenten geacht thuis verder te studeren. Daar heeft hij uitgebreid de tijd voorgenomen waarin hij zijn leesgierigheid heeft kunnen botvieren. Een van zijn interesses werd de dierenethologie, het onderzoek naar het diergedrag zoals dat ondermeer bekend werd door de publicaties van Lorentz. "Verder ben ik à-technisch, het enige dat ik kan timmeren zijn boekenkasten", aldus van der Leest.

"Uiteindelijk was ik 28 toen ik afstudeerde en naar mijn eerste gemeente in Brabant afreisde. Het werd hard werken, helemaal niet erg, maar wat voor mij wel afzien werd was het maken van de preken. Alle preken moesten perfect zijn. En ik schreef ze woord voor woord uit om ze vervolgens op de kansel voor te lezen. Ik doe dat nu anders. Meer met steekwoorden. Voor mij was dat een bevrijding! Wel is elk gedachtenblokje in de preek geprogrammeerd." Voor van der Leest is het fascinerende van het ambt dat je met de levensvragen van de mensen wordt geconfronteerd. En dat ze jou hun verhalen vertellen.

Opleiding

Van der Leest: "Toen ik te Kampen studeerde aan het eind van de jaren zestig was er veel spanning in onze kerken, wat in die tijd uitliep op een breuk tussen binnen- en buitenverbanders. Je merkte dat aan de onderlinge verhoudingen in de hogeschool. De opleiding was qua inhoud uitstekend maar ik heb er spiritueel weinig meegekregen. Ik denk dat die spanningen een gevolg waren van de vrijmaking van 1944 waardoor de drang tot eenvormigheid heel sterk was: het was niet alleen eenheid in geloof maar ook eenheid in denken. Elk zich voordoend verschil werd beleefd als ingrijpend terwijl we nu met de afstand in de tijd er naar kijkend, vinden dat er alleen sprake is geweest van accentverschillen. In de jaren zestig brak die uniformiteit stuk en ontstond er veel onderling wantrouwen. Die uitbarsting was natuurlijk niet goed voor je geestelijke vorming.

In die tijd kwam er ook meer oog voor de menswetenschappen. Je kon daaraan nuttig gereedschap ontleenen voor je werk als predikant. Maar in vrijgemaakte kring kwam die interesse zeer moeizaam op gang, overigens niet alleen daar want bij de hervormden had men er ook moeite mee. Ik was wèl geïnteresseerd en dat ging samen met mijn fascinatie voor de maatschappelijke bewegingen in de jaren zestig zoals bijvoorbeeld Provo. Ik was ook de eerste vrijgemaakte student die voor het predikantschap stage gelopen heeft. Die stage heeft me geholpen om voor het ambt te kiezen. De desbetreffende kerkenraad heeft me toen uitgenodigd om voor de synode een rapport te schrijven over mijn bevindingen om te bereiken dat de stage een vast element zou worden in de opleiding. Maar de nieuwigheid werd ter synode niet geaccepteerd. De aanstaande predikant zou genoeg hebben aan de Heilige Geest en een wijze ouderling was de opinie. "Ach, het idee had wat tijd nodig!"

Zuil

"We werden in de jaren veertig al snel een "zuiltje" met een eigen school, krant en politieke partij en daarmee herijkten we als het ware het 17e eeuwse begrip van de *doorgaande reformatie*. Deels wel begrijpelijk want hoe kon je je 's maandags scharen achter de principes van de ARP met dezelfde mensen die je des zondags, omdat je ineens het rechte geloof niet meer had, de kerk hadden uitgebouwd? Later heb ik ook wel begrip gekregen voor de andere kant: mijn vader werd verzocht de christelijke school waar hij als leraar aan de MULO werkzaam was te verlaten toen hij zijn eigen kinderen naar de vrijgemaakte school stuurde. Dat wrong natuurlijk ook. Het lijkt wel of een bepaald type mensen zich bij de vrijmaking uitselecteerde: activistisch en strijdbaar. Mensen die het erg moeilijk hadden met het relativiseren van hun eigen mening. En de eigen visie vereenzelvigden met de wil van God."

Veranderingen

"Omstreeks 1995 beginnen zich veranderingen in de vrijgemaakte kring af te tekenen. Er komt meer begrip voor verschillen, de beleving van het geloof krijgt de ruimte en de menselijke kant meer aandacht. We worden ook opener naar de andere kerken toe doordat we nu meer nadruk leggen op wat ons verbindt dan op wat ons scheidt.

Vroeger kon je in Roodeschool dezelfde kerkdienst verwachten als in Maastricht. Nu heeft iedere kerk zijn eigen kleur. Leerstellig is er wel dezelfde lijn maar in liturgie en beleving van de kerkdienst zijn er grote verschillen en dat roept natuurlijk ook zijn spanningen op. We zijn als het gaat over de liturgische vormgeving van onze diensten overigens wel eens wat naïef. Zo van: *u vraagt, wij draaien*. We beschikken weliswaar over vele goede en goedwillende organisten maar hun werk is meest puur vrijwilligerswerk, in het geheel van de kerkelijke organisatie spelen ze geen officiële rol, waardoor de kerkmuziek in feite niet hun verantwoordelijkheid is. Daardoor zijn we weerloos tegen allerlei muzikale wind van leer. Hier komt nog bij dat in onze kerken de te zingen liederen vaak op de muur worden geprojecteerd, zonder de melodie. Gevolg is dat er slordig wordt gezongen."

"Roept dat geprojecteer van de teksten geen beeld op van vluchtigheid, ja bevordert het niet een geest van oppervlakkigheid, toch wezensvreemd aan de gereformeerde wereld, want de tekst nog eens nalezen in je liedboek is er niet meer bij," vraag ik van der Leest.

"Dat wordt te weinig onderkend", aldus de predikant, "de beamer is zonder brede discussie gemeengoed geworden in onze diensten en we hebben het weinig gehad over mogelijke consequenties. Het is immers zo makkelijk niet al die bundels mee te hoeven slepen naar de kerk. We zitten in het spoor van de beleving en zijn daarmee voluit kind van deze tijd. Zo bestonden er vroeger bij ons grote bezwaren tegen methodistische liederen en nu zingen we volop de gemoderniseerde versies in de vorm van opwekkingsliederen.

We zijn natuurlijk gevormd door Abraham Kuyper die met zijn *gemene gratie* de gereformeerden voorhield dat het dankzij Gods goedheid wel meeviel met de wereld. Het is typisch gereformeerd om met beide benen in de wereld te staan, vanuit de overtuiging dat je de taak hebt om de wereld tot ontplooiing te brengen tot eer van God als de Schepper. Zo dachten de hervormden niet en die waren dan ook veel traditioneler en conservatiever. Alleen, die taakgedachte is wat uitgesleten geraakt, we seculariseren een beetje! Daardoor zijn we erg vatbaar voor wat er in de cultuur om ons heen leeft.

Als ik nu naar de vrijgemaakte wereld kijk zie ik dat we niet echt meer een eigen zuil hebben. We hebben onze scholen, onze politieke beweging, onze organisaties voor christenen buiten onze kerk opengesteld, we zijn verbreed. Maar daarmee is wel het eigene verdwenen. En als kerk zijn we nu weer op zoek naar onze specifieke identiteit. Intussen vraag ik me wel eens af of zo'n speciale identiteit wel zo nodig is. Uiteindelijk is het toch voldoende dat we - met alle nuanceverschillen die er zijn - elkaar herkennen in onze gezamenlijke gerichtheid op Christus, Gods mensgeworden Zoon. Maar die herkenning delen we gelukkig met vele anderen over allerlei kerkgrenzen heen.